

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

BORAH IMA EVROPO ZA NAJVEČJO ČOKLJO SVETOVNEGA MIRU.

Nobena liga ne more delovati za mir, dokler se svet ne zedini v tem, da je vojna kriminalna pučeta, je dejal senator.

TISTI, KI SO PODPIRALI VERSAJSKO POGODBO, SO TRIKRAT PODPIRALI VPAD V RUSIJO.

New York, N. Y. — Senator Borah je v odgovoru na zadnje govore lorda Roberta Cecilja, ki si prizadeva pridobiti ameriško ljudstvo za ligo narodov, izrazil svoje prepričanje, da ne more nobena mirovna liga delovati za mir, dokler se svet ne zedini v tem, da je vojna kriminalna ustanova.

Sedanja liga ni samo dokazala tega, da ne smatra vojno za zločin, nego je bila doslej tudi pod kontrolo tistih vlad, ki so prepričale ameriško ljudstvo, da ne marajo miru na podlagi pravičnih in enakopravnih pogojev, je dejal nespravljivi voditelj.

Pristavil je še to, da je primerno polje za oznanjevanje svangelijske svetega miru stari svet, ne pa novi.

V govoru pred ameriško papirno zvezo je dejal senator Borah: "Malo trdo je reči. Ali res je, da ne marajo evropske vlade miru pod pogoji, ki se strinjajo z pravičnostjo in enakopravnostjo med narodi. Dokaz temu je na dani. In vsako ga je v stanu čitati. Lahko se ga da čitati, kakaj, pisan je s krvjo."

"Ozrmo se nazaj v nove zgodovine — pretrgimo davneše protokole — in govorimo le o dogodkih, ki so se odigrali od zadnje svetovne vojne sem.

"Kljub neprestanemu prizadevanju ameriških zastopnikov in predstavnikov je bila versajska pogodba narejena za orodje vojne — za orodje razkosanja, bede in vojne.

"Ob treh različnih prilikah sta dva vodilna naroda starega sveta financirala napad na Rusijo ter tako krčila vsak princip pravega miru navleže svečanemu zagotovitvi, da bo odelje naprej vpoštevano načelo zemeljske nedotakljivosti.

"Grška je bila nahujskana za vojno, in Turčija je prišla zopet k sapi — orožje in denar sta obe nasprotnici dobile od strani vnanjih vlad, ki nista stremile za ničemer drugim kakor za materialnimi pridobitvami in gospostvom.

"V zadnjih treh letih je dvanajst evropskih dežel poravnalo svoje spore z vojno, dasi so v isti sapi svečano zaobljubile, da se bodo ozirale na mirovno poravnane vseh mednarodnih sporov.

"Videli smo, da je šlo na vsaki konferenci, od versajske pa do losanske, edino za to, kako bi dežele kar najbolj ofrnale drugo drugo za to ali ono materialno stvar. In vseh tistih konferencah je šlo za gospostvo, olje, premog in ozemlje.

"Zapišimo v postavo vseh narodov, da je vojna zločin, in v postavo posameznih narodov, da mora biti tisti, ki prekrši mednarodno postavo v tem oziru, pošteno kaznovan, in šele potem bomo mogli govoriti o svetovnem miru."

Teptane množice zahtevajo mir, teptane množice priprostega ljudstva, ki so si doslej zaman prizadevale, da bi se iznebile strahu pred vojno, je zaključeval senator Borah svoj govor.

Pregled večjih dnevnih dogodkov.

Amerika.

Katoliški redovnik ustrelil katoliškega župnika v Kalamazooju, Mich.

Senator Borah ožigosal propagando lorda Cecilja v Ameriki za ligo narodov.

Protestantovski fanatiki spravili v illinoisko legislaturo predlogo za uvedbo "višnjevih zakonov" v Illinoisu.

Polkovnik Hunter je zafrknil generala Blacka v preiskavi o herrinskih izgrelih, rekoč, da je Black kriv, da niso bile čete poslane v Herrin.

Floridski senator je lastnik kempe, v kateri pretepajo jetnike do smrti.

Inozemstvo.

Francoski maršal Foch je na Poljskem. Iz Berlina poročajo o novih vojnih manevrih Poljske.

Francija ima nov reparacijski načrt: Amerika naj tirja Nemčijo za svoja posojila zaveznikom, kadar se Francija naplača!

Angleška vlada se je uklonila laboritom. Delavski poslanci pričeli s obstrukcijo.

Pol milijona delavcev na Angleškem na robu stavke.

Dva vojaka sta streljala na Mussolinija, toda nista zadela.

Bubonična kuga in verski izgrede v Indiji.

HUNTER POBIJA IZJAVO GEN. BLACKA.

Polkovnik pravi, da je prošil za čete, toda Black je odgovoril: "Naj se tepejo!"

Springfield, Ill. — Zbornišna preiskava o herrinskih izgrelih se je že drugi dan prelevila v tragi-komedijo. Prvi dan je general Black dejal pri zaslišanju, da je polkovnik Samuel N. Hunter kriv, da niso bile vojaške čete pravočasno poslane v Herrin. Black je pričal, da je Hunter napačno poročal o položaju v Herrinu; prikazal je položaj v taki luči, kakor da je milica nepotrebna.

Drugi dan, to je 12. aprila, je pa Hunter pričal. Polkovnik je presenetil preiskovalce, ko je izjavil, da je on apeliral za miličarske čete, toda ravno general Black je kriv, da jih ni bilo, ker jih ni hotel poslati. Black je odgovoril Hunterju 21. junija m. l. sledeče: "Pustite bedake, naj se tepejo. Ko bo par ubitih, bodo že prenehali." To je dejal general Black po telefonu.

Polkovnik Hunter je dalje razkril, da ga je general Black pozneje nagovarjal, naj popravi svoje poročilo in izpusti besedilo, ki se tiče apela za vojaštvo pred izgrede.

Preiskovalni odsek je zilaj v veliki zadregi, ker ne ve, komu bi verjel: generalu ali polkovniku. Preiskava je bila v četrtek odgodena do prihodnje srede. Prihodnjije bosta zaslišana guvernör Small in generalni državni pravdnik Brundage.

Francozi ubili 51 Nemcev v Poruhrju.

Polovica je delavcev. — Dobili pa so 238,000 ton premoga in koksa.

Essen, okupirana Nemčija, 13. apr. — Pretekli so trije meseci francoske okupacije ruhrske kotline. Po nemških poročilih so Francozi v tem času pobili 51 Nemcev in zapravili milijone frankov, dobili pa so iz Poruhrja 238,000 ton premoga in koksa. Ako ne bi bili Francozi zasedli Poruhrja, bi bili v teh treh mesecih dobili od Nemčije na račun reparacij 4,200,000 ton premoga in koksa. Rezultat zasedbe je torej jako klavrn.

Med ubitimi Nemei je 25 delavcev in trinajst uradnikov, drugi pa so trgovci, penzionisti in dve ženski. Starost žrtve gre od dveh do sedemdesetih let. Nemei dalje poročajo, da francoska cenzura jim ne dopušča, da sestavijo natančno poročilo, koliko toletij znaša zaporna kazen, na katero so bili obsojeni mnogi nemški državljani in koliko milijonov mark znašajo globe, tatvine in konfiskacije.

KATOLIŠKI MENIH USTRELIL ŽUPNIKA PRI VEČERJI DO SMRTI.

Umorjeni župnik je tako oblastno postopal s kaplanom, kakor postopa nadut gospodar s svojim hlapcem.

ŠKOF GA HOČE NAREDITI ZA BLAZNEŽA, A KAPLAN PA PRAVI, DA JE PRI ZDRAVI PAMETI.

Kalamazoo, Mich. — Katoliški kaplan Charles Dillon je ustrelil in usmrtil svojega župnika Henryja O'Neilla, ko sta sedela za mizo pri večerji v četrtek večer. Po svojem zločinu je šel miren k telefonu ter obvestil o svojem dejanju policijo in mrtvaškega oglednika.

Dillon je oddal štiri strele, ki so vsi zadeli svoj cilj. Ko se je župnik O'Neill zgrudil mrtov na tla, je Dillon izročil edini prič tega hudodelstva duhovniku McCulloughu posodo s sv. oljem ter mu velel, naj previdi umorjenega s zakramentom poslednjega olja.

Po izjavi, ki jo je podal morilski kaplan policiji in okrajnim uradnikom, da je pognalo k temu dejanju to, da je umorjeni župnik strašno tiransko ravnal s njim.

"On me je zaničeval in poniževal, odkar sem prišel semkaj pred trinajsetimi meseci iz Battle Creeka," je izpovedal morilec oblastim. "Postopal je z mano kakor car."

"Ravnal je z menoj kakor s malim dečkom. Zabranjeval mi je objektivni družine po župnji, in po njegovih zapovedi je sploh nisem smel vdolježevati nobenega življenja. Zaman sem ugovarjal njegovemu obnašanju napram meni, in nočoj mi je ukazal tedaj, ko sva se zopet prepirala o tem pri večerji, pobrati šila in kopita ter oditi izpod njegove strehe."

"Vstal sem izza mize ter odšel po stopnicah v svojo sobo, da pobehem svoja šila in kopita. Ali pobral nisem kovčega, nego samokres. Vzel sem s sabo tudi posodico za sveto olje ter šel doli v sobo, kjer sta župnik O'Neill in duhovnik McCullough še večerjala."

"Hotel sem mu dati še priliko, da bi se izpovedal in obudil kes, preden ga ustrelim. Ali ko stopim v sobo s samokresom v roki, sem videl, kako je posegel po solnici, da bi jo zagnal vame. In tako sem ustrelil dvakrat. Kaj se je potem zgodilo, se ne vem dobro spomniti."

Župnik O'Neill je bil rojen v Hubbardstonu, Mich., pred kakimi šestindvajsetimi leti. Mašnik je postal pred štirindvajsetimi leti in bil imenovan za župnika cerkve sv. Avguština dne 1. novembra, 1921.

Morilec Dillon je menih, in sicer iz reda takorvanih kartuzijan-ov. Zelo mnogo je potoval in misijonarji po mnogih deželah.

V uradu policijskega načelnika se je povsem mirno razgovarjal o svojem hudodelstvu ter dejal, da je bil že dalj časa pripravljen na tak konec, kakaj, z župnikom sta se neprestano prepirala in hudo sovražila.

"Na prvi pogled se bi vam morda zdelo, da sem blazen. Ali nisem," je dejal. "Prestati moram vse preizkušnje glede svoje pameti, in te bodo dokazale, da sem pri zdravi pameti."

Župnik William Murphy iz Detroita, ki se je tisti večer mudil v mestu, je začasno prevzel župniške posle.

Vest o tem, da je omenjeni kaplan umoril svojega župnika, je dospela v Chicago iz Detroita od tamonjega škofa J. Gallagherja. Ta je seveda še pristavil, da smatra Dillona za blazneža. Rekel je tudi, da so se vsespovsod, koderkoli je hodil Dillon, kazali znaki blaznosti na njem.

Škofova izpoved popolnoma nasprotuje morilčevi izjavi, v kateri je jasno zatrdil, da ni nemčen, niti ne blazen.

DEMOKRACIJA, AMERIKANI, SEM IN VSE DRUGE PODOBNE REČI.

Seattle, Wash. — (Fed. Press.) — "Kadar je delavski agitator prišel v naše mesto, sem ukazal prijeti ga za vratnik njegove sukneje in vroči ga v hladnico, kjer je bil toliko časa, dokler ni obljubil, da zapusti mesto," se je pohval Edward Mathewson, veliki bds toplinic v Anacondi, Mont.

"Ko sem jaz prevzel vodstvo toplinic, sem vrgel na cesto 600 punterakih delavcev. Nihče ni dobil poročtenice od dobrega meščana, da je zanesljiv."

ANGLEŠKA VLADA SE JE UKLONILA DELAVCEM.

Vlada je sprejela zahtevo laboritor, ko so zapopotali v nižji zbornici.

London, 13. apr. — Delavske stranke je izvojevala veliko zmago, ko je v sredo zaropotala v nižji zbornici, preprevala revolucionarno pesem in ko sta dva ministra dobila po nosu. Prislilila je vlado, da je splezala doli in privolila v njeno zahtevo glede dosluženih vojakov v civilnih službah, radi katero so izbruhili kravali v zbornici prejšnji dan in radi česar je bila vlada poražena v torek zvečer.

Zakladniki kancelar Baldwin je večeraj poparjeno naznanil, da vlada umakne svoj prejšnji predlog in sprejme predlog opozicije glede civilnih služb. Laboriti so zahtevali, da vlada daje prednost dosluženim vojakom 'pri najemaju civilnih nameštencev in da jih posteno plača.

Burzoznani listi napadajo laboritorne radi izgrede v zbornici; posebnosti jih jezi revolucionarne petje na tako svečanem mestu kot je angleški parlament. "To so resnična znamenja sovjetske republike na Angleškem," piše "Daily News".

Dva napada na Mussolinija.

Napadalec sta bila vojaka. — Fašistsovska vlada skrbno prikriva take vesti.

Pariz, 13. apr. — Dva poskušana atentata na fašistsovskega diktatorja Mussolinija v Italiji sta bila izvršena pred kratkim, toda cenzura je skrbno potlačila poročila o obeh napadih. Francoski tednik "Aux Ecoules", ki je prejel poročilo iz privatnih virov, piše o tem sledeče:

V obeh slučajih se je napad ponosredil. Prvi poskus je bil izvršen v palači Chige, kjer je italijanski diktator obdrževal kabinetno sejo. Vojak kraljeve garde je ustrelil na Mussolinija, toda zgrešil je cilj. Vojak je bil takoj aretiran in poročilo ne pove, kaj se je zgodilo z njim.

Drugi napad se je pripetil, ko je bil Mussolini sam v svojem avtomobilu v predmestju Rima ponoči. Vojak, ki je šel po cesti, je ustrelil v avtomobil a zopet je šla krogla mimo. Mussolini je hitro potegnil svoj revolver in ga izpraznil v vojaka, ki je obležal težko ranjen.

SIN POIZKUSIL UMORITI OČETA RADI NJEGOVE BEDE.

Evansville, Ind. — John Virgin, star 73 let, je na smrtini postal, ker ga je njegov sin, kakor poročajo oblasti, napadel s sekiro. Sin je namreč izpovedal in priznal, da je prišel iz St. Louisa s namenom, da umori očeta, ker je bil ta že sedem let nezdravljivo mrtvo-uden. Starca je odnesel vrtnjak ter ga udaril s sekiro po glavi, da ga tako ubije in reši bednega življenja.

PREMJE.

Chicago in okolice: V nedeljo nestalno in hladno. Severnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 41, najnižja 34. Solnce izide ob 5:10, zaide ob 6:30.

PREDLOGA ZA ODPAVO NEDELJSKIH ZABAV V ILLINOISU.

Senator MacMurray je predložil zakonsko osnovo, po kateri bi naj bile zabranjene v tej državi vse zabave in igre ob nedeljah.

CERKVE SO SEVEDA IZ ENANIH VEROKOV VSE ZA DRAŠTIČNO 'PLAVO POSTAVO.'

Springfield, Ill. — Ena najbolj drastičnih 'plavih nedeljskih postav', kar jih je bilo še kdaj predloženih kaki postavodaji, je bila predložena ta teden v illinoiski legislaturi. Predložil jo je državni senator James E. MacMurray.

Po določbah te kar najstrožje zakonske osnove bi bile prepovedane vse nedeljske zabave širum države Illinois. Ljudje bi smeli le moliti in pasti dolgečas ob nedeljah.

Sveti koncerti ali prireditve popolnoma moralnega značaja, prirejane pod pokroviteljstvom verskih organizacij, bi bile edino razvedrilo, ki bi si ga smel človek v državi Illinois privoščiti ob nedeljah.

Med zabavami, ki bi bile kategorično prepovedane tekom štirindvajsetih ur nedeljskega dneva, bi bile naslednje: Gledišča in kinematografi; nogometne tekme; biljardi; kuglišča; sanjkanje in drčanje pa vsa podobna razvedrila, ki si jih more delavni človek privoščiti na dan svojega odpotička.

Vsi lokali, v katerih se vrše sedaj gorlomenjene zabave, bi bili nemudoma zaprti, če bi kršili nameravano, ostruma predloženo zakonsko osnovo.

Nadalje bi bili kršitelji kaznovani denarno, in sicer z zneski med \$50 in \$500 za prvi prestop, ali pa s šestmesečnim zapornikom, ali pa s obojim.

Ta predloga je izrodek dolgoletnega prizadevanja med mnogimi organiziranimi cerkvami. Med verskimi organizacijami, ki podpirajo takšno zakonsko osnovo in ki so pripravljene prirediti odločno križarsko vojno v to svrhu, je čikaška cerkvena federacija, presbiterijanci, metodisti in druge.

"Vse te organizacije v državi Illinois so kompaktno za to postavlo," je dejal načelnik političnega odseka v čikaški cerkveni federaciji.

O tem, da so cerkve za takšno 'plavo postavlo' v državi Illinois, ni nobenega dvoma. Najbrj jim pride premalo evenka ob nedeljah v bisago, ker grede ljudje rajši na boljše zabave izven cerkve, kjer ni niti zabave, niti dobrega in svežega zraka, niti nobenega drugega haska za nobenega, lajljakega človeka.

Pol milijona delavcev v Angilji na robu stavke.

Stavbinski delavci vse dežele v velikem boju radi znižanja mezde in podaljšanje delavnika.

London, 13. apr. — 500,000 stavbinskih delavcev v Angilji zastavka še danes, ako vlada ne intervenira zadnje minuto. Sročil je vlada obljubila v zbornici, da bo intervenirala in skušala preprečiti veliko stavko. Vprašanje pa je, če bodo delavci zadovoljni z obljubami vlade.

Stavbinski delavci so se odločili za stavko, ko so jim delodajalci znižali tedensko mezdo za tri šilinge in podaljšali delavnika. Rudarji v South Walesu in farmarski delavci v Norfolkju še vedno stavkajo. Industrijska kriza na Angleškem je vedno večja.

Carter ni bolan.

London, 13. apr. — V novejši brzojavki iz Kaira je bila demantirana vest, da je Howard Carter, ameriški arheolog, ki je pomagal odkopati Tutankamenovo grobnico, misteriozno obolel. Brzojavka sporoča, da je Carter zdrav kot navadno.

AVSTRALSKI RUDARJI SO SE IZREKLI ZA SOCIALIZIRANJE ROVOV.

Sydney, N. S. W. — (Federated Press.) — Izvrševalni odborniki Avstralske rudarske federacije so se na svoji letni konferenci v Sydneyu izrekli za socializiranje premogovnikov v Avstraliji. Tozadnja resolucija se glasi, da socializacija je edino zdravilo zoper vsa zla v industriji. Odbor izjavlja, da privatni lastniki premogovnikov niso v zadnjih desetih letih dali rudarjem več ko štiri dni dela v tednu; med rudarji se vedno bolj širi očesna bolezen radi slabe rasvetljave pod zemljo. Vsi ti in drugi nedostatki odpadejo, ko se rudniki socializirajo.

NOVI VOJNI MANEVRI NA POLJSKEM.

Poincare ima nov načrt glede reparacij: Amerika naj drži šakelj!

Berlin, 13. apr. — Maršal Foch je večeraj dospel v Krakov na Poljskem v spremstvu nekaterih francoskih generalov. Obenem je prišla vest, da se poljake čete zopet gibljejo ob meji nemške Šlezije.

Alarmirani berlinski listi pišejo, da poljski manevri so del francoskega programa za prisiljenje Nemčije na kapitulacijo kljub fiasku v Poruhrju.

Pariz, 13. apr. — Poincare ima danes konferenco z belgijskim ministrom predsednikom Theunisom in zunanjim ministrom Jaspardem glede reparacijskega problema.

Kakor se poroča, je Poincare pripravil nov načrt, katerega jedro je, da združena država vsamejse celo vsoto 82,000,000,000 zlatih mark nemške odškodnine, ki je vključena v zadolžnice C in se to vsoto naplačajo za mednarodna vojna posojila. Nemčija mora plačati 40,000,000,000 zlatih mark (zadolžnice A in B) in Francija ter Belgija imata prvenstvo na to vsoto. Nemška vlada je še v januarju t. l. sporočila zaveznikom, da 40 milijard je vse, kar more plačati. Po Poincarejevem načrtu mora biti ta vsota izplačana v desetih letih in potem lahko Amerika tirja od Nemčije svoje milijarde mark za kritje svojih posojil.

Po tem načrtu Angilija ne dobi nobene odškodnine od Nemčije iz vsote 40 milijard, ki je fondirana v zadolžnicah A in B, pač pa se naj pogodi z Ameriko za delež v zadolžnicah C, s katerim naj pokrije svojo vojna posojila. Z omejenjo vsoto 40 milijard se najprvo naplača Francija, in sicer zahteva 25 milijard, potem pride na vrsto Belgija, nato pa Italija. Jugoslavija in Rumunija. Poleg tega zahteva Poincare, da se Porenje in Poruhrje delno internacionalizirata in prideta pod kontrolo lige narodov.

Krasen načrt — za Francijo! Gotovo je, da Amerika ga nikdar ne sprejme.

London, 13. apr. — Iz uradnih krogov se poroča, da je angleška vlada zavrgla nov Poincarejev reparacijski načrt, katerega je predložil francoski poslanik Bonar Lawu.

POTRDIŠTEV EINSTEINOVE TEORIJE.

Washington, D. C. — Znanstveniki so preizkusili Einsteinovo teorijo o relativnosti ali odnosnosti na podlagi fikčnih eksperimentov ter doznali mnogo dotazov, ki pričujejo o pravilnosti Einsteinovih zaključkov.

(Da seznanimo študentstvo tega lista malo natančneje o Einsteinovi teoriji, primemo v eni prihodnjih števil obsežnejšo razpravo o tem predmetu. Op. ur.)

Verski izgrede v Indiji.

London, 13. apr. — V Indiji so izbruhili izgrede med Hinduti in mohamedanci. V Amritsagu se bilo ranjenih 20 oseb pred par dnevi. Medtem pa divja bubonična kuga v severnih provincah. Tisoče ljudi je že podleglo.

PROSVETA

SLIKE IZ NASELBIN.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov-po dogovoru. Rokopisi se ne vratajo.
Narodnina: Zedinjene države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov na vsa, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawdale Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (March 21-23) poleg vsakega imena na naslovni strani da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

CIVILIZACIJA V JUŽNIH DRŽAVAH.

V solnati Floridi, v katero pohajajo milijonarji, njih žene in hčere, da zimo prežive v "dolce far niente", se je odigral tako brutalen dogodek, da je dandanes nemogoče celo v Turčiji ali med azijskimi Tartari.

Martin Tabert, mlad fant, je slišal in čital mnogo o solnati Floridi. Odločil se je, da odpotuje v deželo cvetlic. Denarja ni imel, pa je delal od mesta do mesta in se posluževal tovornega vlaka, da dospe na svoj cilj. V Tallahassee je bil aretiran, ker se je poslužil tovornega vlaka. Sodnik ga je obsodil na \$25 denarne globe, ali tri mesece prisilnega dela, če ne plača globe. Fant je brzojavil svoji materi po denar, ki je došel deset dni kasneje, a je bil vrnjen po šerifu z opazko: "Na zahtevo šerifa vrnjen, stranka je odšla." Fanta so poslali na prisilno delo k Putman Lumber kompaniji, kajti vsi kaznenci v okraju Leonu so oddani v najem tej lesni družbi. Tu je fant delal, dokler ni zbolel.

Kompanija ima seveda svoje stražnike, kapitana stražnikov in krvnika, katerega naloga je, da pretepa kazence po nečloveško. Deček je bil zelo bolan in stražniški kapitan Willis je odredil, da se fant biča, da se tako iz njega spravi lenoba. Fanta je pograbil taboriščni krvnik, vrge ga na tla pri taboriščnem ognju in pet osemdeset kazencev je moralo gledati, kako se postopa s tistimi kaznenci, ki se "polenijo". Ko je fant ležal na tleh, mu je krvnik stopil na tilnik, na to mu je naštel od pet in trideset do petdeset udarcev z bičem, ki je bil debel štiri palce, dolg sedem čevljev in težak okoli sedem funtov. Fant je prosil usmiljenja, toda udarci so padali neusmiljeno po njem. Drugi dan deček ni mogel gibati, dan kasneje se je vlegel in tri dni kasneje je umrl. Zadnje dni je bil v nezavesti in v deliriju je prosil na glas vode. Pokopali so ga kot žival. Oblečen je bil v hlače, ki so bile lastnina ubežnega zamorskega kaznenca. Priče so izpovedale, da je bilo fantovo telo pokrito z ranami.

Tragična fantova smrt je napravila globok vtis v Severni Dakoti, iz katere prihaja fant. Zbornica je sprejela resolucijo, v kateri apelira na zbornico v Floridi, da uvede takoj preiskavo in stvar predloži governerju Floride.

To je kratek opis faktov, ki govore jasno kot beli dan, da si znajo izkoriščevalci v južnih državah pomagati, da dobe človeško delavno moč po izredno nizki ceni, akoravno je odpravljena telesna sužnost.

Telesna sužnost v južnih državah je odpravljena samo na papirju, dokler postoje v južnih državah postave, po katerih se kaznenci oddajajo privatnim podjetnikom v najem, da jih lahko izkoriščajo v profitarne namene. Sodnik obsodi žrtev, ki jo privedejo pred njega, na majhno denarno globo, ki pa pomeni težko kazen prisilnega dela, ako žrtev ne more plačati denarne globe. Privatni podjetnik, ki ima pogodbo z okrajnimi oblastmi, da mu oddajo kaznence, kateri ne morejo plačati denarne globe, plača pogojeno ceno za vsakega kaznenca, katerega je navadno zelo nizka. Privatni podjetnik skuša na to iz kaznenca iztisniti toliko profita, kolikor ga more dobiti. V nekaterih krajih so mirovni sodniki, šerifi in podjetniki sporazumljeni med seboj. Saj tragičen doživljaj Martin Taberta to dokazuje. Šerif je vrnil denar s pripombo, da fanta ni več tam, dasiravno je dobro vedel, da je fanta odposlal na prisilno delo k lesni družbi. Tako cvete sužnost v novi formi v južnih državah.

Največ je zamorcev, ki postanejo žrtve tega sistema. Druge žrtve pa tvorijo osiromašeni belopoltniki. Kadar te žrtve pridejo na prisilno delo, so izročene na milost in nemilost podjetniku, ki je navadno kakšna večja korporacija, katere ima svoje stražnike, priganjače in krvnike, kot so jih imeli nekdanji bogatejši sužnodržci. Tabert ni prvi in ne zadnji, katerega je doletela taka usoda v južnih državah. Tabertov dogodek je prišel v javnost, ker je bil tukaj nekdo, ki se je zanj potegnil. Taberti, ki niso imeli svojcev, da bi nastopili proti takemu brutalnemu ravnanju, ki tvori sramotno pego za sedanjo civilizacijo, so izdihnili pozabljeni.

Taki dogodki govore jasno kot beli dan, kako nujno potrebno je, da se uvede enakost v pravosodju v Uniji. Avtonomija v pravosodju je dobra v taki državni tvorbi, v kateri so res vsi deli državne tvorbe na višku civilizacije svoje dobe. Predvsem je pa nujno potrebno, da se v južnih državah odpravi oddajanje kazencev v najem privatnim podjetnikom.

Cas je, da telesna sužnost izgine v vseh formah.

Avella, Pa. — Pozor, premo-garji v Avelli in okolici! — Po dolgem prizadevanju se nam je posrečilo izposlovati dovoljenje za shod premo-garjev, na katerem bo govoril bivši kandidat progresivne stranke tukajšnje okrajne organizacije št. 5. Na tem shodu bo kot glavni govornik nastopil nenstrašeni bojevnik rudarjev, sivolasi boritelj Aleksander Howat.

Shod se bo vršil dne 18. t. m. ob šesti uri popoldne v "Avella" gledališču. Rojaki, ne zamudite te prilike, da boste slišali fakto o korupciji in nazadnjaštvu v naši organizaciji in kako se postopa s takimi voditelji, ki so res naši.

Veliko smo slišali in čitali o Aleksandru Howatu, njegovih bojnih za svobodo rudarjev. To bomo vse sedaj ališali iz njegovih ust in resnic o celi zadevi, kdo mu je boj onemogočil. Priliko boste imeli na lastne oči videti moša, ki je nekaj pretrpel za rudarje in vse delavstvo ter rajše šel v zapor, kakor bi se delavcem izneveril.

Posebno bi nas veselilo, če bi tudi kaj premo-garjev iz Westmorelanda moglo prisostvovati temu shodu, da bi se sami prepričali, zakaj je stavka v njih okraju vedno izgubljena.

Torej zagotovo pridite vsi od blizu in od daleč dne 18. t. m. Na svidenje v Avelli, Pa. Pozdravljamo vse napredne premo-garje in somišljenike. — E. O. Ograjšek, predsednik lokala št. 1355.

Ely Minn. — Star delavec sem in pristojata mi bolj kramp in lopata kot pa pisalo orodje. Toda jako me veseli čitati kako dobro in podučno reč, tako me tudi veselil napisati kak dopis. Na ta način je mogoče nam trpinom povedati naše misli sotrpinom po drugih delalah in naselbinah. To me bolj veseli kakor vse drugo delo.

Delavec dandanes seveda ne smemo biti nič bres dela, kajti danes prevladuje dolar in tiste-ga moramo pridobiti le z delom, da se tako lahko preživljamo. Če nimamo denarja, si danes slab človek, nisi za družbo, katere ljubi denar bolj kot ljudi. Denar ima rad socialist in naprednjak kakor največji pobožnjak ali nazadnjak. Je pač družba taka, da ljudje hlepjo za denarjem. Če se bo družba izboljšala, dala prednost človeku in ne denarju, tedaj bo denar odpravila in nikdo ga ne bo maral.

A izmed vseh ljudi, ki imajo radi denar, najbolj hlepi za njem "starokrajski šupnik", kateri vedno kriči na vse grlo: "Dajte, dajte, pomagajte!" Oni torej, ki si jemlje nalogo, da ljudi odvajajo od posvetnih reči — denarja, sam še najbolj hlepi po njih — po denarju. Pravijo, da so postavljani od boga. No, pa jim verjemimo! Če nekdo najame delavca in ga postavi k svojemu delu, mu plača za delo. Kdo pa plača nje, ki jih je postavil njih bog? Njih bog sam. A poleg vsega tega hočejo še plačilo od ljudi. Dvojno plačilo bi torej radi za svoje delo. To je odušak!

Naj le strizejo, dokler raste volna, a ko bodo pričele rasti čestine, bo njih striznja konec.

Strinjamo se z dopisom "elyjskega trpina" in zato mu moram pomagati. Jaz sem tisti, ki je sprejeda na eno oko, na drugo pa še ne. Gre se za naše otroke, dočim jaz za sebe več ne porajam toliko in mi ni za socializem ne za klerikalizem. Pred petimi leti sem dobil v roke "Ave Marijo" in bral, da tisti, ki se ne briga za nobeno stranko, je mlačneč. Jaz sem še eden takih mlačnečev.

Veš je še takih rojakov, ki si nočejo naročiti "Prosvete", misleč, da bi jih vzel h... Maršikdo je tako mislil, pa ko se je na pripravljane naročil, je sprevredel, da bi se mu tako zgodilo le, če bi bil še dalje naročen na kajtenge očetov francižkanov.

Delovne razmere tu so bolj pi-akave, kajti le toliko plačajo, da se človek preživi od danes do jutri. Tako se človeku ni mogoče oprostiti, njih suženj ostane in trpin.

Vse drugo je danes nezmožljivo za delavca, čemur vsemu je kriv krivični družabni sistem, ki ga imamo danes. Če je delavec potreben bolnišnice, da ne vprašajo zdravniki prvo, kaj ga boli, temveč vprašajo ga po denarju. Kako naj bi torej siromak, ki je po naravnih zakonih ravnatako upravičen do življenja kot bogatin, pomaga do zdravja, če si je zdravje izgubil s napornim delom za blagostanje človeške družbe.

Gospodje zdravniki, delodajal-

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Grass Valley, Cal. — Z raznobarnimi cveticami okinčan zeleni plašč je zopet pokril hribe in doline. Vse je veselo in raduje se vsako živo bitje. Ptiki veselo žvrgolijo in s svojimi spevi vzbujajo k novemu življenju. Melodija njih pesmi je lepa in prikupna, čeprav so nam njih pesmi nerazumljive. Vsa narava nam nekaj prigrivarja in nas uči, kar pa nam je še skrivnost.

Kaj je pomen spomladi? Pomen vstajenja, ki so ga obhajali pred dnevi? Vstajenja od mrtvih? Koga? Raznih rastlin in nam priljubljenih cvetic. Napočil je dan novega življenja za svetlice in druge rastline, ki so se prebudila iz dolgega spanja ter počitka. Nežne in slabotne svetlice nam kažejo pravo pot našega bornega življenja in vzpodbujajo nas k boljši bodočnosti. Učijo nas ljubezni, veselja, miru in pravice, kar vse je še tako redko med nami celo v 20. stoletju, ko židimo na tako visoki stopinji omike. Jeza, prepir, sovraštvo in ljubosumnost je trnje, ki je še posuto na naši poti, po kateri rjemo dalje, se pri tem pokvarjamo in uničujemo.

Kaj je izpovedanje grehov? Obrekožanje samega sebe. V svojih mislih ohladi človek svoje srce in nevedoma škoduje samemu sebi.

Kaj je ločitev zakona, prepir in sovraštvo v družini? To je šola, katere jima kaže pot do prave ljubezni. Če bo med njima prava ljubezen, bo tudi veselje, mir in pravica bosta vladala med zakonskima. Tako je med narodi. Mož, ki tepe ženo, tepe samega sebe in ženo, ki dela možu krivico, jo dela sebi.

Maščevanje je sladko, toda ne zavzema sladkorjeverga mesta. Nek pisatelj pravi, da je izkušnja stroga vzgojiteljica, ki goji krepke otroke. To je prava, živa in večna resnica. Ta zemlja nam je šola in nje pravi učitelj vsakdanje izkušnje. Če nas ne izuči nič drugega, izkušnje nas izučijo prav gotovo. Vsak neprijeten slučaj nam je velik učitelj.

Rad berem o naših družinskih razmerah, a veliko rajše bi videl, če bi se ljudstvo bolj zanimalo o razvoju človeštva, spoznavanju samega sebe, pravega sebe in vse narave ter pomenu našega življenja. To bi ljudem pomagalo priti do boljših družinskih razmer, da bi se izkopal iz sistema, v katerem smo še tako globoko zakopani.

Prišli smo v dvajseto stoletje in spoznali, da je nemogoče, kar nas učijo advokate različnih vrst. Ampak toliko razuma nimamo, da bi vprašali samega sebe, kaj je za potem. Kaj smo? Odkod pridemo in kam gremo? Kaj je pomen našega življenja?

Univerzum ne obstoji iz nebeških žudežev, kakor nas učijo sveti očetje, temveč vse so takoiimeno-vani naravni zakoni in pojavi. Moderni znanstveniki pravijo, da kar je v vesolstvu ni nikdar uničeno, uničena je samo oblika, kar oblika stvarja, pa je neuničljivo. Zatorej smo tudi mi del narave same, del vesolja. Uničena bodo naša trupa, ampak kar stvarja naša trupa, je neuničljivo in nerazdajno. Spoji se s pet s še drugimi snovmi in ustvari drugo naravno obliko. Če bi bilo pri razpadu oblike vse uničeno, tedaj bi moralo biti uničeno vse vesoljstvo, kar pa je nemogoče.

Ne bom se predalec spuščal v filozofijo, zakaj nerad trtim prostor v "Prosveti". O tem se dobijo dobre knjige, v katerih je vse natančno popisano in so tudi velikega pomena za nas delavce.

Pisal bi še o delavskih razmerah iz tega zlatega okraja, pa me je skoraj sram pisati o njih. V dvajsetem veku živimo, pa še je toliko nezavednosti. Dela je tukaj dovolj kakaj bi ga tudi ne bilo? Delavec gara vsaki dan ter spravlja zlato na kupe mogotecem, ki mu dajo za to malo papirja, da ne ve ali bi ga nesel na mesarsko, grocarijsko ali kako drugo banko. Za vse nikakor ne zadostuje.

Kdo je vsega tega kriv? Nekateri pravijo, da kapitalisti, jaz pa pravim, da mi sami.

Pozdrav zavednim delavcem in čitateljem "Prosvete". — Škrjanc.

dvakrat operiran, prvič 10. febru- arja, drugič na velikonočni pon- deljek, praznik, ko sem ponavadi rastegeval harmoniko najsiho v tej deželi ali stari domovini. Samo ona štiri vojna leta jih nisem raz- tegaoval, a takrat smo imeli drugo zelo raznolično godbo ponoči in podnevi.

Veliko smo morali pretrpeti v svetovni vojni in če se spomnim na svetovno vojno, se mi kar studi početje, ki so ga uganjali s nami. Pa vseeno rad čitam opisovanje vojne, saj lepo je čitati v zavetju, kjer je človek nemoten in si tako preganja dolgi čas.

Nekateri bolniki tu zelo vzdihu- jejo in težko jim je, ker nimajo nobenega podpornega društva ter se jih nihče ne usmili. Zavarovali bi se za bolezen in nezgode morda sedaj, a sedaj je prepozno. Še mno- go rojakov je, da niso pod okri- ljem naše SNPJ, in tem svetujem, da se zavarujejo takoj, da ne bo- do tako nesrečni akor tu vzdihu- joči osamljeni siromaki.

Ko se boste zavarovali pod okri- ljem SNPJ, boste tudi dobivali tedensko njeno glasilo "Prosveto", katere se vam bo priljubila in boste končno dopisali, da boste prejimali list dnevno. Tedaj boste šele jasno spregledali in spoznali svojo dolžnost ter kako naj bo va- še stališče v današnji družbi Pro- svete je list, ki ga nima para radi zanimivega štiva, ki ga prinaša.

Dopisi prihajajo v nji iz raznih na- selbin, kakš gre rojakom z delom, napredkom in v kakih razmerah živijo. Opisovanje vojnih dogod- kov sicer ni prejazno štivo kakor je neprijama vojna, toda koristno je, da ljudje spoznavajo vojne gro- zote in tako zasovražijo vojno. Bolj prijetno je čitati kak smešen dopis in kako smešno dogodbico.

Zima je bila tu precej mila, kajti skozi vso zimo nismo imeli snega, dež pa je večkrat padal. Toplo imamo tu tako, da so že vse smreke zelene in upam, da bo tudi sadno drevje kmalu ozelenelo.

Zahvalim se društvenim bratom in prijateljem, ki me obiščejo tu v bolnišnici in me tolažijo. Pozdravi Peter Mede.

Willard, Wis. — Videl sem dop- is iz Ely, Minn., v katerem dopis- ovalec pravi, da rajše v "Prosveti" eno kolono razpravljajo o družinskih razmerah kakor pa ce- lo stran od Rusije. Tudi jaz rad berem razprave glede družinskih razmer, toda pri tem ne smemo o- malovaževati poročil iz Rusije.

Koga bi ne zanimala poročila, ka- ko se jim godi in kaj so stori- li sedaj, ko so se oprostili carja in dru- ge aristokracije. To je za nas pro- letarce zanimivo, da vemo, kako delavci naši bratje znajo ustvarja- ti državno enoto in kak je njihov prvi družabni red. V "Prosveti" nvo pogledam novice po svetu in če opazim kaj iz Rusije, preberem to prvo, dopisi pridejo šele bolj nazadnje.

Dopisnik iz Ely, Minn., izgleda, da je napreden človek, zato je ob- žalovanja vredno, da ne spoznava, kako velikega pomena je za nas delavce, da izvemo, kako ruski de- lavci snujejo svojo državo. Čeprav nikdar ne bomo bli tja, vendar moramo pazljivo vsledovati dogodke v Rusiji kakor po vsem svetu, kako se godi delavcem. V tem je vendar naša izobrazba. Na- ša šola mora biti na podlagi do- godkov doma kakor na tujem.

Na Willardu smo imeli volitve dne 3. aprila in ob tej priliki je bilo predlagano, da mora mesto preskrbeti zemljo za narodno pokopališče. Župan Willarda je re- kel, kdor je za to, da se zemlja za pokopališče preskrbi, naj reče: "da". Vsi so tedaj izjavili s "da" razun pobožnjakov, ki so bili seve- da proti. Toda njih ni nikdo po- slušal, saj so tudi v manjšini.

Ta njih nastop si moramo dobro zapomniti, saj kmalu bomo imeli zopet volitve. Rojaki, volite tiste, o katerih veste, da so naprednega mišljenja. — Poročevalec.

DROBIŽ.

Poljub se da slišati, ali nikoli pa se bi ga ne smelo videti.

Mnoga roža rdi in dehti na skrivaj, ali današnje deklice do- be svoje rdečice v lekarni na vo- galu.

Neki filozof, ki je moral prebo- leti zadnje izkušnje, je skočil svoj spis o materi zemlji s na- slednjim navdve klasičnim kon- cem:

"Zemlja se zavrti na svoji lastni osi 365-krat v štiriindvajsetih urah. Te nagle vrtenje v pro- stornini povzroča potenje na nje- nih straneh, in to imenujemo ro- žam tu v bolnišnici in bil sem že

Delavski list je stis, s katere redno vsaj naprednik.

Josip Jurčić.

Sin kmetskega cesarja.

(Dalje.)

"Menite li, oče, da so kmetje zdaj za vselej ukročeni?"

"Malo jma to ljudstvo razuma" — odgovori baron — "vendar naši meči so jim že toliko pomeščali trde glave, da bodo menda uvideli, da niso za orožje ustvarjeni, če jim ga mi ne damo v roke, torej tudi ne, da bi z nami bili v eni vrsti. Uvideli so, da ne pomagajo drugega, kakor pokornost. Jaz sem imel lani samo petsto v naglici zbranih ljudi in dvestisoč sem jih razpodel v pol ure. To jih bo najbrž poučilo. Menda se ne bodo za glavo zaletavali ob kamen."

"Pa pravijo, da je tistega Ljilja sin še živ. Ta bi morebiti vnovič kaj začel."

"Ni se bati. Ne bo dolgo, da ga dobimo, in šel bo za starcem svojim."

V takih pomenkah so bili prijezdili blizu ovinka, kjer so kmetje s Kosomanom prežali nanje.

Po freči ali nesreči je pomolil eden teh moč iz grma glavo, da bi videl, kako blizu je sovražnik. Viljem ga je videl.

"Tam za onim grmom je nekdo skrit," pravi kazoč očetu na ono mesto. Stari vojščak pogleda tja, pa pravi: "Ti potuhnjenci se ni ti ne upajo človeka srečati. Rajši se skrijejo."

"No, bomo videli, kaj dela." Viljem pokliče enega hlapcev, ki so jezdili nekoliko zadaj, in mu veli: "Pojdi dalje in spodi izza onega grma zajca. Videl sem ga."

Hlapec, grajski Uskok, misli, da je res zajec tam, izpodbode konja in hitro je bil v ovinku.

Ta hip počel puška, hlapec se zvrne raz konja in pade v sneg.

Kosoman in njegovi tovariši skočijo na pot in obsujejo barona in njegovo krdelec. Drugi strel ni zadel nobenega.

Vname se boj. Kosomanu že zaraditega ni šlo po sreči, ker ni mogel barona nenadoma napasti.

Teški baronov meč v hipu ob tla vrže dva kmeta, ki sta se nerodno bratila s svojima sekirama, trije pobegnejo takoj, trije kmalu za njimi.

Kosoman opazi, da je sam, popusti mladega barona, kateremu je bil izbil meč iz rok in ga vrge na tla, in ker ni hotel, da bi ga pobili ali ujeli, uide v goščo, kamor bi mogel pihče za njim. Bil je poslednji čas zanj, zakaj oče je zapazil, v kakih nevarnosti je sin. Viljem je bil prav malo ranjen. Ravno tako baronov hlapec.

Vrnili so se na Šrajbarski turan. S strahom je graščak šel to novico. V naglici pošlje vse svoje oborožene hlapce preiskat gozd, in nekaj drugih po ranjenega hlapca in dva kmeta, ki so obležali na mestu.

Samo ob sebi se razume, da se je baronovo odpotovanje zopet odložilo.

Eden hlapec je bil v boju spoznal Kosomana. Hitro se po vsi okolici razširi ta novica. Vsi so pričakovali, da je to samo začetek nove kmetske vojne.

Proti večeru pridejo hlapci nazaj. Prineso ranjenega tovariša, onih dveh kmetov ni bilo nikjer. Tudi v gozdu niso videli žive duše.

Samo Martina so našli v vinakem hramu pijanega. Ker je graščak menil, da ta morebiti kaj ve, dal ga je zapreti. Ko se je izmuznil, so ga ostro izpraševali in mu žugali, če ne bo povedal resnice. Martin se naredi neumnega, pravi, da ni slišal in videl ničesar, da je mislil iti v neko sosednjo vas, medpotoma našel oni hram odprt in šel vino pit.

Drugi dan pa je bila Martinova koča zaprta in njega ni bilo nikjer. Ljudje so si šepetali, da je šel v hribe h Kosomanu.

Tudi stari svetokriški fajmošter zve vse te reči in ta žalostna novica ga tako pretrese, da si zadržno nameni, izbristi stričnjaka iz spomina. Da pa dobri moč tega ni mogel, priča to, ker mu je žalost zanj prinesla dolgo bolezen, od katere je do prve pomladi komaj malo okreval.

8.

Dva leti potem.

Preskočimo dve leti.

V dveh letih se na svetu mnogo izpremenil in predrugači. Kosomana ni bilo več v tem kraju. Ni hče ga ni videl. Le pravljica je vedela pripovedovati čudne reči o nekem možu, kateri je z velikim

krdelom mladovrednih obupnih ljudi, ki so se morali odtezati svetu, stanoval v kamenitih solčavskih gorah. Ta pravljica je trdila, da se ta razbojnik imenuje: sin kmetskega cesarja, da je strah in groza bogatim gradom in popotnim plemenitašem. Pravila je, da pri kmetih ne pleni, da ne stori žalega ubogemu vaščanu, da je pa že nekaterga gosposkega človeka za vselej zmanjkalo s ceste, da iz grajskih čred pobira vole itd.

Mnogo so se višji oblastniki trudili, uloviti tega roparja; toda vteknili se jev hribe, kamor ni nihče mogel za njim, da bi bil živ prišel nazaj. Več časa ni bilo slišati o njem, pa pokazal se je s svojo četo zadaj tu, zdaj tam.

Le enkrat je bil prišel v obližje Šrajbarskega turna, v Sv. Križ svojega strica obiskat na mrtvaškem odru.

Stari fajmošter je bil po dolgi boleznini umrl. V svojem testametu je bil oporočil, da polovico njegove zapuščine dobi Baltazar, njegov stričnik, če se drugega, poštenjšega življenja, poprime in dobo pomiloščeno od gosposke.

Dobri stari, ki je mnogo grešnikov videl vrniti se na pravo pot, je upal do poslednje ure, da se mora tudi on, zadnji ud stare poštene rodovine, vrniti na pot, katero je bil zgrešil.

To je Kosoman zvedel, dasi tudi je bil daleč od njega. Pozno ponoči je prišel z oboroženo družino, slovo jemal od mrtvega moža, ki je v življenju vedno govoril za blaginjo njegovo, svetoval, delal in molil. Ljudje, ki so ravno pri mrlišu čuli in s strahom in grozo videli glasovitega moža stopiti v izbo in jokati, so se čudili in dejali: "kaka škoda za takinega človeka."

Samo pol ure se je pomudil. Več ga ni bilo v dveh letih v tem kraju. Tudi po zapuščini ni nikdar vprašal.

Graščak s Šrajbarskega turna, ki je bil, kakor smo že povedali, tudi priletel, je bil oslabel v teh dveh letih tako, da ni mogel iz sobe. Videl je, da se mu smrt od dne do dne bolj bliža. Največja njegova želja je bila, naj bi še nekaj časa živel in omnožil hčer jako, da bi videl, da je prav. Žgato je svojemu prijatelju, baronu Joštu Turnu poročil, naj se podvzva s sinom in uresniči to, kar je bilo

pred dvema letoma dogovorjeno in sklenjeno.

Ker graščak že sam ni mogel nikamor, je imela Helena, njegova hči, skoraj vse skirbi, ki se tičejo gospodarstva in gospodinjstva. Podložniki Šrajbarskega turna so bili ti izpremembe jako veseli, čutili so razloček med stari čemer-nim ukazovalcem, kateremu ni bila nobena reč storjena povolji, in med novim, dobrosrčno, z vsakim prijazno Heleno, katero so spoštovali stari in mladi. — (Dalje prihodnjic.)

Mimogrede.

Bili so časi o katerih smo si mislili, da so se rodili z nami in da bodo z nami umrli. "Felix Austria erit in orbe ultima." Tako je bilo v tistih časih zapisano, tako so nas učili in tako smo mi verjeli. Zraven so nas učili in smo mi verjeli še to: "Ako ne bi bilo Avstrije bi jo bilo treba ustanoviti." Zgodovinarji, učenjaki, državniki in pa politični močje so pa v prostih urah brskali po arhivih in učenih knjigah, da bi izvedeli za ime človeka, ki je prvi spregovoril in napisal goreno trditve. Imena niso dobili, ostala je pa trditve po kateri so se ravnali vsi. Avstrije seveda ni bilo treba ustanovljati ker je že obstajala, zato pa so se trudili vsi, da bi ji zagotovili življenje in jo ohranili človeštvu in zgodovini tako kakor jo je Bog ustvaril.

Kdo ne pozna teh naših velikih moč? Kdo je pozabil na njihove govore v parlamentu, v delegacijah in na shodih? Kdo se ne spominja vseh onih udanostnih izjav, ki so se pošiljale presvitlemu in preblagemu cesarju iz vseh kri-tičkov naše bivše domovine ob vsaki priliki in za vsako cenaj? Avstrija je bila sveta in svet in nedotakljiv je bil njen presviti in preblagi vladar. Kadar je potrebovala pušk in kanonov in bojnih ladij, je dobila puške, kanone in bojne ladje, dvakrat toliko. Mandiči, Laginje, Rybari, Hribarji, Tavčarji, Sušteršiči, Gaberšiči in drugi nižji bogovi ki so se doma prepirali in širokoustili zaradi narodnega prvenstva, so na Dunaju peli unisono cesarsko pesem in pomagali rodoljubom drugih narodnosti usnujčevati ljudstva staremu habsburškemu reakcionarnemu jarmu. Bili so s Gaučem kadar je izrekel svoj zgodovinski smešni

"nikdar ne bom dovolil splošne volilne pravice." Bili so s Dunajem, kadar je vlada razpustila delavske organizacije. Bili so z reakcije do malega vsikdar kadar je nastopila vlada proti najelementarnejšim potrebam in zahtevam proletariata. Bili so črno-žolti do mozga, kadar je Avstrija napovedala Srbiji vojno. Kako so bili to lepi časi!

Lepi, prelepi časi. Tavčar je z balkona na ljubljanskem rotovžu pozivjal "svoje" vojake naj do dobra razbijejo čepinje srbskim ušivcem. Ni mogel in ni smel zavrnati drugače, ker mu je bila ljubezen do Avstrije prirojena. Sušteršič je pošiljal okrožnice v katerih je vabil državljane naj ovdijo politični oblasti vsakega, ki ne bi kazal dovolj spoštljive ljubezni do domovine in vladarja. Črno-žolti generali so postajali častni občani kranjskih in drugih občin. Kari I. in zadnji je poslal naš ljubljence in predmet naših pesnikov, Borojević se je bil spremenil v model naših kiparjev.

Pa so se časi spremenili. Izgubili so pred nami kakor so pred nami nastali. Ljudje pa so ostali. Ostali so oni, ki so peli na Dunaju mirovno cesarsko pesem. Sedaj si drug drugemu očitajo avstrijsko-kantatvo in ljubezen do črno-žolte berve in vse grehe, ki so jih v tej ljubezni naredili. Sedaj se ti ljudje udinjajo reakcionarni dinastiji Črnih Jurjev. Njej pomagajo graditi vislice za Alijačice in tamnice za ves jugoslovanski proletarijat. Kri in beda jugoslovanskega proletariata naj bi umila njihove avstrijske grehe, naj bi uničila spomin na preteklost in jim napravila pot v Belgrad po kateri se bodo plazili, da si pridobe milosti pri novem prestolu.

Bili so časi, ki smo o njih mislili, da ne bodo utihnili.

So časi, ki si o njih mislijo nekateri, da bodo živelii us vekov veke.

Mi pišemo zgodovino preteklih in sedanjih časov. Grda in žalostna je ta zgodovina s krvjo in gnjevom v duši.

Mi jo pišemo, ker hočemo, da ne bo pozabljena preteklost, da ne bo pozabljena sedanost. Sužnji se pripravljamo, da postanemo sodniki.

Komu se bodo takrat naši veliki ljudje klanjali? Kateroga boga bodo molili? Komu bodo zgradili vislice in tamnice?

"Delo."

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Notar Tomo Šorli je nenadoma umrl v Podgradu. Bil je član londonskega odbora.

Lep parček. Petdesetletni M. Nerad iz Šentvida pri Stičini je pobegnil s posestnikovo ženo Teresijo Župančičevo iz Pristave pri Litiji. Nerad je odnesel svoji ženi 35.555, Župančičeva pa svojo mu možu 12.000 kron.

Milijon kron poveril. V Zagrebu je poveril neki Mlinariću s falsificiranimi pobutnicami drž. blagajni milijon kron, katere je zapravil s raznimi prijatelji in prijateljicami.

Foplave v Banatu in Macedoniji. Iz Beograda poročajo, da se nahaja ves Banat pred silno poplavo. Reka Begej je tako narasla, da se je bati, da bo podrla jezove. Že zdaj so poplavljeni Banatski dvor, Mihajlovo in drugi kraji. V Velikem Bečkereku se kaže že do pritličja v vodi. Škoda je že zdaj ogromna. V Macedoniji pa je stopila Bregalnica čez bregove in napravila ogromno škodo. Mali potok Otrinja je tako narastel, da je porušil vse mostove. Istotako je narasla reka Vardar in poplavela mesto Veles.

Grosca samonar. V Sarajevu se je polil neki T. Jorgonatos s petrolijem in se zažgal. V grozni mukah je izdihnil.

Strahna smrt. V neki tovarni v Novem Sadu je padel strojnik Peter Bujdoš med kolese glavnega stroja, ki ga je popolnoma razmesarilo.

Ali več, kakaj se tvoj deček tako rad potapa s drugimi dečki in uganja razne "porednosti"? Odgovor na to in mnoge uganka v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Kakoa blagostanje", katero dobili pri Književni matici SNPJ.

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskrbite in se pripravite, da je doma pri vas, kuhani vedno le najbolj in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocrtians, sladčičarjem in v prodajalne šoleznine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijo na:

FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Na krvavih poljanah.

IVAN MATIČIĆ.

(Dalje.)

Zima je razsajala, brilo je čez vrhove, kadilo sneg v nedostopne globine. Na Štefanov dan so pokopali plazovi dvesto Bošnjakov, naših levih sosedov. — V dušo je legal mrak. Oglašalo se je domotožje. Tudi veličastvo gora in vsa lepota blestečih snežnikov nista mogla utešiti nemirne-ga area, ki je želelo zopet k ljudem, hrepelo po svojih dragih, zapuščeni, mrlo in vzdihovalo po miru in svobodi. Nazaj, nazaj v nižave, med življenje, med hrup in šum! V teh divjih čerih je neoznosno, v večnem enoličnem ubijanju in zapravljanju praznih dni. Nazaj v nižavo, kjer plamtita ljubezen in sovraštvo, kjer se razigrajo strasti in pasejo naslade, kjer se smeje veselje! Nazaj v nižavo, kjer zveni zlato, kjer se blesti razkožje in kjer se razsipa bogastvo! Nazaj v nižavo, kjer vladata, laž in prevara, kjer kužejo vojne in nesreče, kjer dero solze siromastva in nadloge! ...

Dopustniki so se vrnili.

"Kaj je povega doma?"

"Preganjanje, večno preganjanje nedolžnih ljudi, ki stradajo tako, da se jim že temni pred očmi. Vse boljše može so že odgnali. Zapirajo jih in mučijo kot največje razbojnike in hudodelce. Hribar je umrl v grajskih zaporih."

"Drugi so nam celo pravili, da so ga umorili."

"Cankarja so ustrelili na Gradu, če mu niso celo zadržali vratu."

"Ni res! Spomladi, še preden smo odšli v Sveto Lucijo, sem ga videl na Rožniku živega in zdravega. Pripovedoval mi je ves živahen in vesel, kako so jih zbijali na Gradu. Šest da jih je bilo izbranih. Kazal je, kako so risali na steno avstroogrske države, jo mrevarili in razkosavali na vse strani. Vsak da je pograbil svoje, na sredini da je pa ostala majhna lisa, ki pa je nobeden ni maral. Ko so jo razkosali, so jo narisali iznova, in tako vse dan, vse dni; težjega dela niso imeli. Nazadnje so jih izpustili. Ko bi jih bila sodila domača komisija bi jih bila zažala za več let, tujim solnikom pa se niso zdeli nevarni. — Kako pa naša dekleta?"

"Vse je še izprijeno, vse zapeljano. Vlačijo se s Madžari in Nemci vse od kraja: dekleta, žene in vdove, a še celo šolarice pohajkujejo po cestah za mladimi kadeti. Gostilnice in kavarne so nabite do polnoči. Rea, lansko leto so babe molile za nas, zdihovale, letos se smejejo, pijejo, kače cigarete vse križem, za nas se ne brigajo več. Žalosten sem bil ves čas in žal mi je bilo,

da sem šel na dopust. A zdaj me ne bodo videli izlepa, rajši poginem vrh Lemeža."

Ne v nižavo, ne v greh, ne med zlobo in laži! ...

Prišel je maršbataljon.

"Kako je pri kadru?"

"Strahovanje, preganjanje sestradanih, prezebljenih ljudi. Gonijo, pretepajo, pehajo in sujejo jih kot živino. Na ceste ne smeš, med ljudi ne smeš, ne v gostilnico. Preganja te vojaška polietja, vklepa v okove in vlači v ušive zapore. Če se pritožiš, te vržejo iznova v arest ali pa te privežejo na drevo. Komaj smo čakali, da smo odšli na fronto. Tu bo prijetno, kajneča, v gorski svobodi, v planinskem miru, daleč strani od hudobije sveta, daleč strani od krvavih hudodelcev, daleč strani od razuzdanih prešestnikov." —

Prvemu bataljonu se je bolje godilo tam na Rombonu, kamor ni segala Paulsova oblast. Le boj je bilo tam več, posebno s patrolami. V podnožju tamošnjih hribov ždijo pohlevne vasice, kjer so bile doma žene in dekleta, zdihujoče v dolgočasju in pomanjkanju. Pa prišli so sladki oficirji in vojak, tolažili jih, kratkočasili, ponujali jim hrane, pijače, cigaret ... Tiščali so se pri črnem ognjišču pozno v noč, smejali se, kvantali ...

Zima je bila brezkončno dolga. Kdaj je že Božič minil, saj se že bliža pomlad, s še vedno nas obkida s snegom. Že davno ga je čez glavo, a še vedno se usipajo nove snežene čunje. Strah nas je bilo. Saj nas vse zakida in tako ostane-zameten v gorski svobodi, v miru in pokoju ... Vse zveze z nižavo so bile pretrgane, žične vzpenjače čez Mojstrovko so običale v zametih. Naš polk je bil odrezan od sveta in se je preživljal le s konzervami in s prepječencem.

Tri tedne je naraščal strah, ki se je že izpreminjal v obup, ker vsa krutost dolge zime se je zgrnila na naše gore. Besneli so viharji, razsajali meteži, pretilli ... Sredi marca je odnehalo. Potegnile so uležaje sape — a tedaj je pričelo grmeti. Nova nevarnost: plazovi! Oj, strahote gorskih plazov! Koliko življenj ste pomendrali, potegnili za seboj in jih treščili v prepade! Deset dni je bobnelo, bučalo. Nove in nove površine so se trgale in drevele v globine z grmečim bučanjem, vse strašne in uničujoče ...

Tudi to je prešlo. Bližala se je pomlad. Oj pomlad, oj življenje! Zdaj pa ven iz teh pečin in kotlin, ven iz teh gorskih ječ! V življenje, v radost, v vrvenje, kamor želi mračno in ubito srce, kamor žene hrepenje. Ven iz teh hrbtov, iz strupenega hlada, ven v topljo pomlad, na pisano polje, kjer bo kllilo zelenje in evetje, ker tukaj ga ni in ga nikdar ne bo. Oj vi stotinci, ne zamorite nam mladega življenja, ne ubijajte naših sre, ne zadužite nam vročega hrepenja! Pustite nas ven v življenje, doli v nižavo, ker tu nimamo več obstanke na miru. —

Naše želje so se izpolnile.

(Dalje prihodnjic.)

KLANEC

Je težka pot K USPEHU za tistega ki ne hrani

Ali mogoča in dosegljiva je za onega - -

ki redno daje na stran del svojega zaslužka. Nobena stvar ne raste tako hitro in sigurno kot dobro naložen prihranek.

Varčnost je potrebna za dober napredek, ki pa mora biti že v naprej zavarovan. Prihranjeni denar Vam daje možnost poslužiti se dobre prilike vsak dan, vedno v dobro svrhu. In poleg tega dela neprestano za Vas.

Če si želite zagotoviti hiter način k dobremu uspehu, začnite hraniti pri nas še DANES.

KASPAR STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVENUE, IN VOGAL 1916 CESTE
CHICAGO, ILLINOIS.

Največja Jugoslovanska Banko v Združenih državah

IMOVINA \$14,000,000.00

Pošiljamo denar v Jugoslavije po najnikitjih cenah. Prodajemo parobrodne listke za v stari kraj in nazaj za vse linije.